

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фоменко Т.М.,

канд. пед. наук, старший викладач кафедри іноземних мов,
Сумський національний аграрний університет

Сучасна концепція іншомовної освіти ґрунтується на інтегрованому навчанні мови й культури країни, мова якої вивчається, на діалозі рідної та іншомовної культур. Навчання іноземних студентів української мови в період налагодження міжкультурних і міжособистісних зв'язків розуміється як підготовка до міжкультурного спілкування, діалогу культур; процес пристосування до іншої культури, розвиток вторинної мовної особистості.

Міжкультурне спілкування – це специфічна форма взаємодії людей з передачі інформації, цінностей, норм і традицій від людини до людини, що здійснюється за допомогою мови й інших мовних систем [1, с. 103]. Таким чином, формування міжкультурного спілкування необхідно здійснювати на основі міжкультурної взаємодії. Взаємодія викладача та іноземних студентів спрямована на побудову моделі цілісного освітнього процесу в контексті міжкультурного співробітництва.

Безумовно, подолання мовного бар'єру недостатньо для забезпечення ефективності спілкування між представниками різних культур. Для цього потрібно подолати бар'єр культурний. Відповідно до концепції співвивчення мови та культури, «мова має вивчатися не тільки як засіб комунікації, але також як засіб занурення в культуру суспільства, мова якого вивчається» [2, с. 12].

У процесі взаємопроникнення культур іноземні студенти застосовують пізнавальні способи рідної культури та використовують набутий досвід для усвідомлення іншомовної культури, починають орієнтуватися під час міжкультурного спілкування та діяти відповідно до загальноприйнятих норм

цієї культури. Культурологічна обізнаність сприяє правильній інтерпретації подій, що відбуваються в конкретній ситуації в іншомовному середовищі, а також запобіганню непорозуміння в процесі міжкультурного спілкування.

Таким чином, зростає роль засвоєння іноземними студентами не лише мовленнєвих умінь і навичок, але й соціокультурної інформації про Україну; норм і способу життя, системи понять, кодексу поведінки, загальноприйнятих форм діяльності, правил, законів, принципів і цінностей суспільства, в якому функціонує мова.

На наш погляд, основне завдання формування готовності іноземних студентів до міжкультурного спілкування полягає у підготовці до засвоєння особливостей національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки носіїв мови, а також засвоєнні системи культурних цінностей, зразків мовленнєвої та немовленнєвої поведінки, прийнятих у іншомовному соціокультурному середовищі.

З метою успішного включення іноземного студента у нове соціокультурне середовище необхідно організувати освітню діяльність, яка б забезпечувала його соціалізацію, сприяла формуванню готовності до міжкультурного спілкування. Серед завдань, які необхідно вирішувати в процесі вивчення української мови, щоб досягти ефективних результатів у формуванні готовності іноземних студентів до міжкультурного спілкування, можна виокремити такі:

- насичення змісту навчальної програми дисципліни «Українська мова» країнознавчими та культурологічними матеріалами;
- розробка та впровадження завдань (ситуацій) актуальної соціокультурної спрямованості;
- збільшення частки колективної та групової роботи іноземних студентів;
- удосконалення різноманітних форм, методів, прийомів і засобів навчання;
- використання інтерактивних методів навчання;
- надання переваги нетрадиційним формам організації занять.

Соціокультурний компонент змісту навчання української мови як іноземної передбачає ознайомлення іноземних студентів із культурно-побутовими особливостями, манерою спілкування, нормами комунікативної поведінки й етикету. Оволодіння українською мовою як засобом спілкування передбачає удосконалення в іноземних студентів умінь використовувати її у різноманітних ситуаціях спілкування.

Мовленнєві ситуації, що створюються на занятті викладачем, мають моделювати умови реального використання української мови у спілкуванні з представниками іншомовної культури. Так, на практичних заняттях з української мови іноземні студенти відпрацьовують вживання етикетних форм вітання, звертання, знайомства, прощання, вибачення, подяки тощо у процесі застосування таких комунікативних вправ, як рольові ігри. Беручи участь у рольовій грі, студенти засвоюють норми мовленнєвої та немовленнєвої поведінки.

Інтерактивні форми та методи навчання допомагають зробити кожного студента не лише слухачем чи спостерігачем, але й активним учасником освітнього процесу. Засвоєння соціокультурної інформації буде більш ефективним, якщо воно здійснюється у співробітництві, коли кожний студент стає активним учасником освітнього процесу. Організаційні форми, які засновані на спілкуванні, діалозі, зіставленні різних поглядів, сприяють формуванню толерантності, поваги до іншої думки, розумінню важливості існування різних підходів. Для вирішення навчальних завдань викладач може використовувати наступні інтерактивні методи: «мозковий штурм»; навчальні групові дискусії; рольові й ділові ігри; case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій) тощо. Залучення іноземних студентів до міжкультурної комунікативної діяльності на основі інтерактивних методів навчання сприяє розвитку рефлексивних здібностей, емпатії та толерантності; формуванню критичного мислення; розвитку навичок міжкультурного спілкування тощо.

На основі перегляду відеосюжетів, за допомогою навчальних та інформаційних сайтів іноземні студенти знайомляться з етикетними формами;

вивчають особливості мовленнєвої поведінки українців в умовах спілкування, особливості культури, традицій України. Комунікативні вправи, мовленнєві ситуації та використання зразків літературних творів і навчальних відеосюжетів допомагають іноземним студентам оволодіти іншомовним мовленнєвим етикетом, навчають виокремлювати загальне й специфічне у мовленнєвій поведінці українців, сприяють включенню у процес міжкультурного спілкування.

Отже, успішне навчання української мови як іноземної неможливе без навчання міжкультурного спілкування та вивчення іншомовної культури, що встановлює для кожного іноземного студента контекст емоційної поведінки, проектує його власне та соціальне існування. Питання формування готовності іноземних студентів до міжкультурного спілкування особливо актуальне у полікультурному освітньому просторі вишу. Організація та реалізація пропонованих видів освітньої діяльності сприяє формуванню готовності до міжкультурного спілкування іноземних студентів.

Список літератури:

1. Основы теории коммуникации / под ред. М.А. Василика. М.: Гардарики, 2003. 615 с.
2. Тарнопольський О.Б., Скляренко Н.К. Стандарти комунікативної поведінки у США: посіб. для студентів старших курсів, які вивчають англ. мову як спеціальність. 2-е вид., випр. і доп. Київ: ІНК ОС, 2003. 208 с.